

עשרים וחמש שנות "ידיעות"

עם סיום הכרך העשרים וחמישי של "ידיעות" יחול שינוי בשמו ובמגמתו של רבעוננו, בהתאם לתכנית הכללית, שהוסכם עליה על-ידי החברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה, אגף העתיקות של משרד החינוך והמחלקה לארכיאולוגיה של האוניברסיטה העברית. לפי תכנית זו, יהיו בעתיד שלושת המוסדות שותפים ואחראים להוצאת ארבעת הפרסומים הפריודיים, שמכאן ואילך יהיו שונים בתכנם ובצביונם וישלימו זה את זה, והם: הרבעונים "ידיעות" ו-*Israel Exploration Journal*, הקובץ השנתי או דו-שנתי "ארץ-ישראל" וסדרת המונוגרפיות "עתיקות". שמו החדש של רבעוננו, שהיה במשך שנים רבות כלי-מבטאה של החברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה, יהיה "ידיעות בחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה" ויתייחד לו מקום-הכבוד בין כתבי-העת המשותפים כבמה המרכזית לחקירת הארץ בלשון העברית. סיומו של הכרך ה"ה" של "ידיעות" הוא שעת-כושר להעלאת כמה תכונות-יסוד של בטאון זה, שסביבו נתרכזו חוקרי הארץ הכותבים עברית. לפני כשלושים שנה, עם חידוש פעולותיה של החברה העברית לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה, הביא כותב הטורים האלה הצעה מנומקת בפני ועד החברה לגשת להוצאת רבעון לחקירת ארץ-ישראל, שיביא גם להתגברות התעניינותו של הציבור בתחום זה. אמנם ההצעה לא נתקבלה על דעת הוועד, אך הוסכם, שהמזיע ינסה את מזלו בהוצאת חוברות בודדות לנסיון. החוברת הראשונה, שראתה אור באביב תרצ"ג, נתקבלה בסבר פנים יפות בחוגי החברה ושוחרי חקירת הארץ; ולנוכח עובדה זו החליטה החברה באסיפתה השנתית, שנתקיימה בכ"ו בסיון תרצ"ג, ליטול על עצמה את האחריות להוצאת הרבעון ובהרה למערכת את ה"ה ש. ייבין, ד"ר ב. מייזלר (מזר), פרופ' ש. קליין ו"ל ופרופ' מ. שובה ו"ל. מאז נתפרסמו חוברות ה"ידיעות" בקביעות, פרט לשנות מלחמת העולם ומלחמת העצמאות, שעה שהמצוקה באמצעים ובנייר כפתה את המערכת לצמצמן או להוציאן ברווחי-זמן גדולים יותר.

המעין בעשרים וחמשת הכרכים של ה"ידיעות" יתרשם ודאי לא רק מן החומר העשיר והרבגוני בענפי-מדע שונים, הקשורים בארץ-ישראל ובתולדות ישראל בארצו, שהוא אוצר בלום של מאמרים, דינים וחשבונות ארכיאולוגיים מוקדמים, סקירות ורשימות, אלא גם — ובעיקר — מן העובדה, שליד בעלי המקצוע המובהקים הכותבים עברית, הלך ורב במרוצת-הזמן מספר המשתתפים הצעירים. המערכת פעלה כמיטב יכלתה לעידוד כוחות מדעיים צעירים ומתחילים, שפרסמו מפרי מחקריהם ב"ידיעות". תכונה אחרת אפיינית לרבעון, שבאה על ביטויה כמעט בכל כתביו, הוא ההיקף הנרחב של שטחי המחקר והנושאים הכלולים במושג "חקירת הארץ ועתיקותיה"; וליד דינים וחשבונות קצרים על חפירות וחקירות ארכיאולוגיות ופרסומי תעודות אפיגרפיות ומקורות היסטוריים חדשים נתפרסם ב"ידיעות" שפע של מאמרים קצרים

וממצים עניינים שלמים, כתובים ברמה מדעית נאותה ועם זאת בסגנון מקובל על הכל, במקצועות שונים, ובמיוחד בתולדות הארץ ותרבותה על רקע המזרח הקדמון, בתולדות היישוב, בגיאוגרפיה ההיסטורית ובגיאוגרפיה הפיסית של ארץ-ישראל, כמרכן דאגה המערכת לפרסום החומר הציורי, התצלומים, השרטוטים והמפות שהיה הכרח לצרפו למספר רב של מאמרים, ובמיוחד לאלה מהם, שנודעת להם חשיבות מדעית-אקטואלית * . מן הראוי לציין, שב"דיעות" נתפרסמו בקביעות דינים וחשבונות על פעולותיה ועל כינוסיה הארציים של החברה ובכללם קיצורי ההרצאות, שהושמעו בכינוסים אלה. רבים החוקרים, שתרמו תרומה נכבדה לפיתוחו ולקידומו של רבעוננו, כמשתתפים קבועים בו, וכמה מהם ראו בכתב-עת זה את בימתם העיקרית ונטלו חלק פעיל בעבודת העריכה. ייזכרו בשורה הראשונה הפרופ' שמואל קליין ז"ל והפרופ' משה שובה ז"ל, ויבדלו לחיים ארוכים מר שמואל ייבין, שנשא ביחד עם כותב הטורים האלה בעול העריכה במשך שנים רבות והיה זמן-מה העורך הראשי. וד"ר אברהם מלמט, חברי למערכת בשנים האחרונות; ויבוא על הברכה מר יוסף אבירם, מזכיר-הכבוד של החברה, שברוב מסירות וכשרון דאג ודאג ל"דיעות" ולשאר פרסומי החברה ועמד שנים רבות לימין המערכת. ראויים לתודה גם עורך הסגנון לשעבר מר מ. ינון ועורך הסגנון בשנים האחרונות ד"ר ש. בריימן וכן מר יעקב בן-צבי ופועליו בדפוס "מרכז" על עבודת ההדפסה הנאה, המשתפרת והולכת, שביצעו במשך כל השנים, מאז היווסד הרבעון.

אסיים בהבעת התקווה והתוחלת, שהרבעון "דיעות" ימשיך במסורת, שעוצבה על-ידי עורכיו ומשתתפיו עד כה — והיא: טיפוח המחקר של ארץ-ישראל, הרחבת מצעו ויריעתו ושכלול תכנו וצורתו ויהיה לברכה לכל העוסקים בחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה ולכל שוחרי ידיעת המולדת ותרבות ישראל בארצו.

ב. מ.

* סיכום נאמן של החומר המכונס בכרכים א'—כ' (תרצ"ג—תשט"ז) של ה"דיעות" ניתן במפתחות המפורטים, שהותקנו על-ידי מר א. נגב, בהדרכתו של פרופ' מ. אבי-יונה, ונתפרסמו במלואם בכרך כ"א, עמ' 81—149.